

УДК 304:334

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.30>**Ірина САРАНЧА***доцент кафедри психології та соціальної роботи, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, вул. Острозького, 32, м. Вінниця, Україна, 21001***ORCID:** 0000-0002-5715-6271**Scopus Author ID:** 58574926800**Олена ОМЕЛЬЧЕНКО***старший викладач кафедри бізнесу і права, Вінницький соціально-економічний інститут Університету «Україна», вул. Дмитра Майбороди, 6, м. Вінниця, Україна, 21036***ORCID:** 0000-0002-5121-0222**Scopus Author ID:** 57210956039

Бібліографічний опис статті: Саранча, І., Омельченко, О. (2026). Соціальне проектування комплексної моделі соціальної інтеграції дорослих осіб з інвалідністю з числа ВПО на рівні громади. *Вісник. Humanitas*, 1, 233–240, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.30>

СОЦІАЛЬНЕ ПРОЄКТУВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДОРΟΣЛИХ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ З ЧИСЛА ВПО НА РІВНІ ГРОМАДИ

Ця стаття присвячена аналізу соціальної інтеграції дорослих осіб з інвалідністю з числа внутрішньо переміщених осіб на рівні громади та обґрунтуванню соціального проектування як прикладного підходу до побудови комплексної моделі інтеграційної підтримки. У роботі розкрито, що інтеграція є багатовимірним процесом, який включає доступ до ресурсів і послуг, участь у соціальних зв'язках та відновлення соціальних ролей, а її результативність визначається не лише індивідуальними ресурсами, а й характеристиками середовища, інституційною спроможністю громади, доступністю та якістю сервісів. Стаття акцентує увагу на сучасних викликах воєнного часу, коли переміщення посилює ризики соціальної ізоляції, знижує доступність інфраструктури і загострює потребу у координованих, безперервних рішеннях підтримки.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та розробити на засадах соціального проектування комплексну модель соціальної інтеграції дорослих осіб з інвалідністю з числа ВПО на рівні громади, визначивши ключові чинники, бар'єри й ресурси інтеграції, а також механізми міжсекторальної взаємодії та критерії оцінювання результативності інтеграційних заходів і соціальних послуг.

Особлива увага приділяється систематизації бар'єрів інтеграції, які проявляються через недоступність середовища, інформаційні обмеження, стигму, розрив мереж підтримки, труднощі зайнятості та сервісні прогалини, що в сукупності знижують реальні можливості участі та автономії. На основі цього пропонується проектна модель інтеграції як узгоджений маршрут отримувача послуг, у межах якого поєднуються оцінювання потреб, індивідуальне планування, кейс менеджмент, психосоціальна підтримка, інструменти соціально економічного включення та розвиток соціальних зв'язків із забезпеченням регулярної міжсекторальної координації.

Методологія дослідження базується на аналізі наукової літератури та узагальненні сучасних підходів соціальної роботи у громаді, інклюзії та соціального проектування, із застосуванням порівняльного аналізу, систематизації й моделювання логіки змін. У статті використано методи структуризації проблеми, визначення цільових груп та проектування компонентів моделі з урахуванням потреб і умов функціонування місцевих сервісів.

Наукова новизна полягає в концептуалізації соціальної інтеграції дорослих ВПО з інвалідністю у проектній логіці та в запропонованні комплексної громадянської моделі, що поєднує модульний пакет сервісів, маршрут отримувача послуг, механізми міжсекторальної взаємодії й критерії оцінювання інтеграційних результатів.

Висновки. Соціальне проектування дозволяє забезпечити перехід від фрагментарних заходів до керованої моделі підтримки, підвищуючи доступність, безперервність та результативність інтеграції на рівні громади. Подальші дослідження доцільно спрямувати на емпіричну перевірку ефективності запропонованої моделі в різних типах громад та уточнення індикаторів інтеграції, чутливих до різних потреб і рівнів автономності дорослих осіб з інвалідністю з числа ВПО.

Ключові слова: соціальна інтеграція, внутрішньо переміщені особи, дорослі особи з інвалідністю, територіальна громада, соціальне проектування, кейс-менеджмент, міжсекторальна координація.

© І. Саранча, О. Омельченко, 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Irina SARANCHA

Associate Professor at the Department of Psychology and Social Work, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, 32 Ostrozkogo str., Vinnytsia, Ukraine, 21001

ORCID: 0000-0002-5715-6271

Scopus Author ID: 58574926800

Olena OMELCHENKO

Department of Business and Law, Vinnytsia Institute of University «Ukraine», 23a Dmytra Maiborody str., Vinnytsia, Ukraine, 21036

ORCID: 0000-0002-5121-0222

Scopus Author ID: 57210956039

To cite this article: Sarancha, I., Omelchenko, O. (2026). Sotsialne proiektuvannia kompleksnoi modeli sotsialnoi intehtratsii doroslykh osib z invalidnistiu z chysla VPO na rivni hromady [Social Design of a Comprehensive Community-Level Model for the Social Integration of Internally Displaced Adults with Disabilities]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 1, 233–240, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2026.1.30>

SOCIAL DESIGN OF A COMPREHENSIVE COMMUNITY-LEVEL MODEL FOR THE SOCIAL INTEGRATION OF INTERNALLY DISPLACED ADULTS WITH DISABILITIES

This article focuses on analyzing the social integration of adults with disabilities among internally displaced persons (IDPs) at the community level and substantiating social design as an applied approach to building a comprehensive model of integration support. The study demonstrates that integration is a multidimensional process that includes access to resources and services, participation in social ties, and restoration of social roles, and that its effectiveness is determined not only by individual resources but also by environmental characteristics, the institutional capacity of the community, and the accessibility and quality of services. The article emphasizes the contemporary challenges of wartime, when displacement increases the risks of social isolation, reduces the accessibility of infrastructure, and intensifies the need for coordinated, continuous support solutions.

The aim of the study is to theoretically substantiate and develop, on the basis of social design, a comprehensive model of social integration of adults with disabilities among IDPs at the community level, identifying key factors, barriers, and resources for integration, as well as mechanisms of intersectoral interaction and criteria for evaluating the effectiveness of integration measures and social services.

Special attention is paid to systematizing integration barriers manifested through the inaccessibility of the environment, information constraints, stigma, the disruption of support networks, employment difficulties, and service gaps, which collectively reduce real opportunities for participation and autonomy. On this basis, a project-based integration model is proposed as a coordinated service-user pathway that combines needs assessment, individual planning, case management, psychosocial support, tools for socio-economic inclusion, and the development of social ties, supported by regular intersectoral coordination.

The research methodology is based on an analysis of scholarly literature and a synthesis of contemporary approaches to community social work, inclusion, and social design, using comparative analysis, systematization, and modelling of the theory of change. The article applies methods of problem structuring, defining target groups, and designing model components with regard to needs and the operating conditions of local services.

The scientific novelty lies in conceptualizing the social integration of adults with disabilities among IDPs within a project-based logic and in proposing a comprehensive community-level model that combines a modular service package, a service-user pathway, mechanisms of intersectoral interaction, and criteria for assessing integration outcomes.

Conclusions. Social design makes it possible to move from fragmented measures to a managed support model, increasing the accessibility, continuity, and effectiveness of integration at the community level. Further research should focus on empirically testing the effectiveness of the proposed model in different types of communities and refining integration indicators that are sensitive to diverse needs and levels of autonomy among adults with disabilities among IDPs.

Key words: social integration, internally displaced persons, adults with disabilities, territorial community, social design, case management, intersectoral coordination.

Актуальність проблеми. Повномасштабна війна та тривалі міграційні процеси в Україні суттєво збільшили кількість внутрішньо

переміщених осіб, серед яких значну частку становлять дорослі люди з інвалідністю. Для них переміщення означає не лише зміну місця проживання, а й розрив звичних соціальних

зв'язків, втрату доступу до частини послуг, ускладнення у користуванні інфраструктурою, бар'єри в отриманні медичної та реабілітаційної допомоги, труднощі з працевлаштуванням, адаптацією житла та участю в житті громади. На рівні територіальної громади саме соціальна інтеграція визначає, чи матиме людина реальні можливості для автономії, включення та відновлення соціальних ролей, а також чи зможе громада забезпечити недискримінаційний доступ до ресурсів, інформації й підтримки в умовах обмежених бюджетів і високого навантаження на соціальну сферу.

Актуальність теми посилюється тим, що інтеграція ВПО з інвалідністю часто реалізується фрагментарно, залежить від локальних ініціатив і не завжди спирається на цілісну логіку взаємодії між соціальними службами, медичними закладами, центрами зайнятості, освітніми та громадськими структурами. У цьому контексті соціальне проектування виступає практично орієнтованим підходом, який дозволяє перевести підтримку з рівня разових заходів у керовану модель, де визначені цільові групи, цілі, інструменти, маршрути отримання послуг, механізми координації та оцінювання результатів. Розроблення комплексної моделі соціальної інтеграції на рівні громади на основі соціального проектування є своєчасним науковим і прикладним завданням, оскільки створює підґрунтя для підвищення доступності послуг, зменшення бар'єрів, посилення мереж підтримки та досягнення стійких інтеграційних змін для дорослих ВПО з інвалідністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових джерелах соціальна інтеграція осмислюється як багатовимірний процес включення людини в соціальні зв'язки, інституційні практики та повсякденні ролі громади, що залежить і від ресурсів особистості, і від якості середовища. Класичні соціологічні підходи акцентують роль норм, солідарності та регулятивних механізмів у підтриманні соціальної згуртованості, що задає методологічне тло для аналізу інтеграції як суспільної функції та умови стабільності спільнот у кризові періоди, зокрема в роботах Е. Дюркгейма та Т. Парсонса. Розвиток соціальної роботи як професійної практики деталізує, що інтеграція на рівні громади потребує системи послуг,

доступних каналів комунікації та посередництва між людиною і соціальними інституціями, що послідовно розкрито у працях О. Безпалько, А. Капської, Т. Семигіної, В. Синьова та ін.

Емпіричний масив досліджень внутрішнього переміщення в умовах війни концентрується на психологічних і соціальних чинниках адаптації, а також на інституційних бар'єрах включення у нових громадах. Зокрема, у роботах О. Котух, Н. Могильової, В. Пундева, Т. Каменщук, Я. Юрківа інтеграція пов'язується зі станом психологічного благополуччя, життєстійкості, наявністю підтримувальних стосунків, доступом до фахової допомоги та здатністю відновлювати контроль над життєвими подіями. Водночас дослідження Г. Возняка, Н. Савчук та А. Каспшишака, а також праці, присвячені інтеграції ВПО у територіальних громадах в умовах воєнного стану, демонструють, що навіть за наявності формальних інструментів підтримки інтеграція часто гальмується через фрагментарність послуг, слабку координацію між секторами та обмежену спроможність місцевих інституцій.

Поняття соціального проектування задає прикладну рамку, що переводить аналіз інтеграції з опису проблем у конструювання керованої моделі змін на рівні громади. С. Бортніка соціально економічне проектування подає як логіку цілевизначення, ресурсного обґрунтування і проектного управління соціальними перетвореннями, а А. Войтовська проектну діяльність у соціальній роботі конкретизує через етапність, інструменти та результати проектування послуг і програм.

Метою дослідження є теоретично обґрунтувати та розробити на засадах соціального проектування комплексну модель соціальної інтеграції дорослих осіб з інвалідністю з числа ВПО на рівні громади, визначивши ключові чинники, бар'єри й ресурси інтеграції, а також механізми міжсекторальної взаємодії та критерії оцінювання результативності інтеграційних заходів і соціальних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна війна та тривалі переміщення населення в Україні суттєво актуалізували питання соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб, серед яких дорослі люди з інвалідністю є однією з най-

більш уразливих груп. Переміщення ускладнює доступ до життєво необхідних послуг і підтримки, посилює ризики соціальної ізоляції та зниження якості життя, а також загострює вплив бар'єрів у середовищі, комунікації та зайнятості. На рівні територіальної громади інтеграція постає як здатність системи місцевих послуг і соціальних зв'язків забезпечити людині реальні можливості для автономії, участі, відновлення соціальних ролей і користування правами без дискримінації та стигматизації.

Водночас практичний досвід громад демонструє, що підтримка ВПО з інвалідністю нерідко має фрагментарний характер і залежить від наявних ресурсів, ініціатив окремих інституцій та якості міжсекторальної координації. У цьому контексті соціальне проектування є інструментом, що дозволяє перейти від розрізнених заходів до цілісної моделі інтеграції, де узгоджуються цілі, механізми, ресурси та очікувані результати на рівні громади.

Інтеграція осіб з інвалідністю є складним багатовимірним соціальним явищем, яке відображає рівень зрілості суспільства, його гуманістичну спрямованість і спроможність забезпечити рівні можливості для всіх громадян. У науковій літературі соціальна інтеграція осіб з інвалідністю розглядається як процес включення людини з функціональними обмеженнями до системи соціальних відносин, активної участі в житті громади, професійній діяльності, освіті, культурі та громадському житті (Семигіна, 2020, с. 175). Цей процес передбачає не лише усунення бар'єрів фізичного доступу, а й формування позитивного ставлення суспільства до різноманітності людського досвіду.

Сучасні підходи до інтеграції осіб з інвалідністю ґрунтуються на розумінні того, що рівень включеності визначається не лише індивідуальними ресурсами, а й характеристиками середовища, яке може або підтримувати функціонування, або обмежувати його через бар'єри. У такій логіці інвалідність постає не як властивість людини, а як результат взаємодії між станом здоров'я, доступністю середовища, соціальними установками і організацією сервісів, що прямо пов'язує тему інтеграції з політикою доступності, якістю соціальних послуг і координацією підтримки у громаді.

Як підкреслює Т. Семигіна, інтеграція

людей з інвалідністю має розглядатися не як адаптація індивіда до існуючих соціальних умов, а як трансформація суспільства, що створює умови для повноцінного життя всіх його членів (Семигіна, 2020, с. 124). Такий підхід відображає перехід від медичної до соціальної та правозахисної моделей інвалідності, в яких наголос робиться не на недієздатності особи, а на бар'єрах, що створює суспільство.

Для уточнення проблемного поля дослідження та подальшого обґрунтування проектною моделі соціальної інтеграції доцільно окреслити ключові бар'єри, з якими стикаються дорослі особи з інвалідністю з числа ВПО на рівні громади. Їх систематизація дозволяє побачити, як фізичні та організаційні обмеження взаємопідсилюють одне одного, перетворюючи формально гарантовані права на трудно реалізовані можливості, а також визначити точки втручання для соціального проектування. Узагальнення бар'єрів подано в таблиці, що структурує їх за змістом, типовими проявами у громаді та наслідками для інтеграції і ризиками, які потребують управління в межах комплексної моделі підтримки (Николаєва, 2023, с. 79–85).

Методологія соціального проектування у цій статті розглядається як спосіб побудови комплексної моделі інтеграції, коли відправною точкою є не перелік розрізнених потреб, а чітко окреслена проблема на рівні громади та її причинно наслідкова структура. Постановка проблеми передбачає фіксацію розриву між задекларованими правами і фактичними можливостями дорослих осіб з інвалідністю з числа ВПО брати участь у житті громади, користуватися послугами, відновлювати зайнятість і соціальні ролі та мати доступний простір для повсякденних практик. На цьому етапі важливо відокремити симптоми від причин, тобто не обмежуватися констатацією низької включеності, а визначити, які саме бар'єри середовища, комунікації, сервісної архітектури, координації інституцій і соціальних установок відтворюють уразливість та ізоляцію.

Визначення цільових груп у соціальному проектуванні здійснюється через поєднання формальних критеріїв і функціональної логіки потреб, щоб модель була чутливою до різноманітності досвіду інвалідності та переміщення. Основною цільовою групою є дорослі ВПО

Таблиця 1

Ключові бар'єри інтеграції дорослих осіб з інвалідністю з числа ВПО на рівні громади

Бар'єр	Прояви на рівні громади	Наслідки для інтеграції та ризики
Доступність середовища	Поширеними є відсутність безбар'єрних маршрутів, адаптованого транспорту, якісних пандусів, ліфтів, доступних санітарних кімнат і зрозумілої навігації, а також невідповідність житла потребам мобільності та безпеки.	Формально наявні права і послуги стають фактично недосяжними, зростає залежність від сторонньої допомоги та ризик вимушеної ізоляції.
Інформаційні бар'єри	Бракує зрозумілої та актуальної інформації про послуги, програми, пільги та маршрути звернення, а наявні відомості часто розпорошені між установами, неузгоджені й подані складною бюрократичною мовою.	Людина може не скористатися підтримкою навіть за її наявності, що поглиблює соціальне відчуження.
Стигма та дискримінаційні установки	Можлива подвійна стигматизація, пов'язана з інвалідністю і статусом ВПО, що проявляється у недовірі, упереджених очікуваннях, знеціненні компетентності та зведенні людини до ролі отримувача допомоги.	Погіршується психологічна готовність до участі, посилюється замкненість і уникання контактів, знижується довіра до інституцій.
Розрив мереж підтримки	Переміщення руйнує звичні соціальні зв'язки, які забезпечували емоційну, побутову та інформаційну опору, а в новій громаді формування контактів ускладнюють бар'єрне середовище, втота, стан здоров'я, сімейні обставини або недовіра.	Соціальна підтримка залишається слабкою, а інтеграція зводиться до мінімальної взаємодії з установами без реального входження у спільноту.
Обмеження зайнятості	Робочі місця часто не відповідають вимогам доступності та розумного пристосування, бракує вакансій з гнучкими умовами, а роботодавці не завжди готові адаптувати процеси.	Зменшуються можливості економічної незалежності, відновлення соціальних ролей і регулярної соціальної взаємодії.
Сервісні прогалини та слабка міжвідомча координація	У громадах можуть бути недостатньо розвинені послуги кейс менеджменту, соціального супроводу, раннього виявлення потреб, психосоціальної підтримки, реабілітаційні та юридичні сервіси, а також асистивні послуги і доступні формати участі.	Зростає адміністративне навантаження і ризик відмови від звернення, а підтримка стає несистемною і фрагментарною.

з інвалідністю, однак у межах проектної логіки доцільно враховувати внутрішню неоднорідність за типом порушень і потреб у підтримці, рівнем автономності, зайнятстю, сімейним контекстом, стадією переміщення та доступністю житла. Водночас до груп, на які спрямований вплив моделі, належать члени сімей і неформальні доглядальники, фахівці соціальної роботи, представники місцевого самоврядування і сервісних установ, роботодавці та інші стейкхолдери, оскільки інтеграція є процесом взаємодії людини і середовища, а зміни мають торкатися не лише отримувача послуг, а й правил, процедур та практик громади (Войтовська, 2024, с. 84).

Формування логіки змін у методології соціального проектування передбачає побудову зв'язку між проблемою, цілями, інструментами втручання і очікуваними результатами, щоб кожен компонент моделі мав зрозуміле призначення та критерії успіху. У цій логіці фіксуються вихідні умови та припущення, зокрема рівень спроможності громади, доступність партнерств, кадрові ресурси і ризики воєнного часу, а також визначаються механізми, які реально можуть зменшувати бар'єри

і підсилювати ресурси інтеграції.

Проектна модель соціальної інтеграції дорослих осіб з інвалідністю з числа ВПО на рівні громади доцільно вибудовується як комплекс взаємопов'язаних компонентів, які забезпечують безперервний маршрут підтримки від первинного звернення до стійкої участі людини у житті спільноти. Її структура охоплює компонент доступу і навігації, компонент оцінювання потреб і планування, компонент індивідуального супроводу та кейс менеджменту, компонент відновлення функціонування і психосоціальної підтримки, компонент соціально економічного включення через зайнятість і освіту дорослих, компонент інклюзивної участі та розвитку соціальних зв'язків, а також координаційно управлінський компонент, що забезпечує міжсекторальну взаємодію, ресурсне планування і моніторинг результатів.

Маршрут отримувача послуг починається з етапу доступу, коли людина або її представник отримує зрозумілий вхід у систему підтримки через єдину точку контакту, зручні канали звернення та безбар'єрну комунікацію. На цьому етапі критичними є первин-

ний скринінг ситуації, уточнення термінових потреб, інформування про права і доступні сервіси в адаптованих форматах, а також організація супроводу до установ у разі потреби. Далі реалізується етап комплексного оцінювання потреб, де поєднуються соціальне інтерв'ю, оцінка умов проживання, доступності середовища, рівня автономності, ресурсів сім'ї та мережі підтримки, потреб у реабілітації, працевлаштуванні, правовому захисті, а також індивідуальних інтеграційних цілей самої людини. Наступний етап полягає у реалізації пакета підтримки з регулярним супроводом, де поєднуються інтенсивні дії з подолання бар'єрів і поступове розширення участі у громадському житті, а завершальний етап передбачає оцінку досягнутих змін, закріплення результатів і перехід до підтримувального супроводу або періодичного моніторингу, щоб зберегти сталість інтеграції (Безпалько, 2019, с. 164).

Набір сервісів у моделі формується як модульний пакет, який можна комбінувати залежно від потреб конкретної людини та спроможності громади. Базовим ядром є соціальний супровід із застосуванням кейс менеджменту, кризовий менеджмент для термінових ситуацій, соціальне консультування і навігація по послугах, допомога у відновленні документів, оформленні статусів і виплат, а також посередництво у взаємодії з установами. Обов'язковою складовою виступає психосоціальна підтримка, що включає індивідуальне та групове консультування, підтримку адаптації і подолання стресу, роботу з травматичним досвідом у межах компетенції соціальної роботи та перенаправлення до профільних фахівців, а також залучення родини як ресурсу, коли це етично і бажано для людини. Для подолання бар'єрів доступності передбачається сервісний блок, спрямований на адаптацію середовища і розумне пристосування, що може включати оцінювання житлових умов, взаємодію з місцевими програмами доступності, організацію технічних засобів реабілітації, асистивних послуг і супроводу, а також узгодження доступних маршрутів до ключових установ і соціальної інфраструктури. Соціально економічний блок охоплює кар'єрне консультування, підтримане працевлаштування, взаємодію з центром зайнятості,

перекваліфікацію, розвиток цифрових навичок і супровід у пошуку роботи, з акцентом на гнучкі форми зайнятості та роботу з роботодавцями щодо розумного пристосування робочих місць. Компонент участі і соціальних зв'язків реалізується через групи взаємодопомоги, інклюзивні клуби та події, наставництво, волонтерські і громадські практики, розвиток локальних мереж підтримки, що переводить інтеграцію з рівня отримання послуг у рівень соціальної належності та співучасті.

Технологічно модель спирається на поєднання індивідуальних і групових технологій соціальної роботи, а саме оцінювання потреб і ресурсів, кейс менеджмент, соціальне консультування, соціальний патронаж і домашні візити за потреби, кризове втручання, медіацію та соціальне посередництво, ведення випадку з мультидисциплінарним обговоренням, а також методи посилення соціальної підтримки і мережевої взаємодії. Для підвищення доступності і зниження бар'єрів доцільним є використання мультимедіальної комунікації, включно з телефонними консультаціями, онлайн супроводом, зрозумілими інформаційними матеріалами, а також стандартизованими маршрутами звернення і чек листами для фахівців. Управлінський блок моделі включає карту стейкхолдерів, протоколи взаємодії між установами, механізми перенаправлення і обміну інформацією з дотриманням конфіденційності, систему моніторингу і оцінювання з індикаторами доступності, участі, зайнятості і якості послуг, що дозволяє не лише підтримати конкретну людину, а й змінювати інституційні практики громади в бік більшої інклюзивності та результативності.

У проектній моделі інтеграції на рівні громади ключовим є розподіл ролей за принципом єдиного маршруту отримувача послуг, коли кожен стейкхолдер відповідає за свій сегмент підтримки, а узгодження дій забезпечується через постійний координаційний контур. Орган місцевого самоврядування виступає власником політики та організаційної спроможності моделі, оскільки саме він визначає пріоритети, закріплює порядок міжвідомчої взаємодії, забезпечує доступність муніципальних сервісів, підтримує фінансування соціальних послуг і формує партнерства з громадським сектором та бізнесом. Центр надання

соціальних послуг або уповноважений підрозділ громади забезпечує операційне управління маршрутом, а провідною фігурою виступає фахівець із соціальної роботи або кейс менеджер, який веде випадок, координує залучення сервісів, погоджує індивідуальний план інтеграції та відповідає за дотримання етичних стандартів, конфіденційності, добровільності та безбар'єрної комунікації. Громадські організації, волонтерські ініціативи та організації людей з інвалідністю підсилюють модель через інформаційну підтримку, групи взаємодопомоги, наставництво, адвокацію доступності та додаткові послуги, особливо там, де муніципальна спроможність обмежена.

Міжсекторальна координація в межах цієї моделі тримається на поєднанні управлінських і робочих механізмів, які роблять взаємодію регулярною, а не ситуативною. На управлінському рівні це забезпечується координаційною групою або міжвідомчою робочою командою, спільними протоколами перенаправлення, визначенням відповідальних осіб у кожній інституції, погодженими стандартами доступності комунікації та процедурою розгляду складних випадків. На робочому рівні ключовими є кейс конференції, погоджені маршрути, обмін інформацією лише за згодою людини, спільні супервізії для фахівців, узгоджені індикатори результативності та короткі цикли перегляду плану, які дозволяють адаптувати підтримку до зміни стану здоров'я, життєвих обставин і ресурсів громади. У підсумку відповідальність кожного суб'єкта визначається не просто фактом надання послуги, а внеском у досягнення інтеграційних ролей дорослих ВПО з інвалідністю.

результатів, коли людина має реальні можливості доступу, участі, зайнятості або інших соціальних ролей і відчуття належності до громади.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Соціальна інтеграція дорослих осіб з інвалідністю з числа ВПО на рівні громади є результатом взаємодії індивідуальних ресурсів і характеристик середовища, а її успішність визначається доступністю інфраструктури, якістю інформаційної підтримки, наявністю мереж соціальної підтримки, можливостями зайнятості та узгодженістю роботи сервісів. Запропонований підхід соціального проєктування дозволяє структуровано перейти від констатації бар'єрів до побудови комплексної моделі підтримки з чітким маршрутом отримувача послуг, модульним пакетом сервісів, технологіями кейс менеджменту та механізмами міжсекторальної координації, що створює підґрунтя для підвищення доступності, безперервності допомоги та стійких інтеграційних змін у громадах.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною перевіркою ефективності запропонованої моделі в різних типах громад і з уточненням критеріїв та індикаторів інтеграції, чутливих до різних форм інвалідності, рівнів автономності та тривалості переміщення. Окремого аналізу потребують порівняння моделей міжсекторальної координації, визначення оптимальних форматів мережевої підтримки та підтриманого працевлаштування, а також дослідження впливу безбар'єрних змін у середовищі й цифрових каналів навігації на розширення участі та відновлення соціальних

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безпалько О.В. Соціальна робота у громаді: теоретичні засади та технології. К.: Академвидав, 2019. 312 с.
2. Возняк Г., Савчук Н., Каспшишак А. Вимушена міграція в умовах війни в Україні: інституційні проблеми інтеграції до життя в нових громадах. *Регіональна економіка*. 2023. Вип. 1. С. 45–54. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-5>
3. Войтовська А. І. Проєктна діяльність у соціальній роботі: навчально-методичний посібник. Умань: ЦП Компринт. 2024. 118 с.
4. Заверико Н.В., Тимофеєнко К.І., Яшина О.М. Соціально-педагогічна адаптація внутрішньо переміщених та тимчасово переміщених українських дітей. *Теорія і практика педагогічних наук*. 2023. №4. С. 111–117. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2023-4-16>.
5. Капська А. Й. Соціальна робота: теорія і практика : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 312 с.
6. Котух О.В. Психологічне благополуччя внутрішньо переміщеної особи: адаптація та інтеграція в нову громаду. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2023. № 1. С. 56–61. DOI:

<https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2023-1-7>.

7. Кузьмич Т. Соціальна адаптація внутрішньо переміщених сімей з дітьми. *Традиції та нові наукові стратегії у Центральній та Східній Європі*. Львів : Апріорі, 2020. С. 126–134.

8. Наливайко Л., Мінакова Є. Проблеми реалізації повноважень органів місцевого самоврядування з питань інтеграції внутрішньо переміщених осіб в умовах децентралізації влади. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. №1. С. 130–136. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-1-130-136>

9. Николаєва В., Пономарьова В. Соціальна адаптація ВПО у територіальній громаді за новим місцем проживання в умовах воєнного стану. *Humanitas*. 2023. №1. С. 79–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.1.11>

10. Семігіна Т.В. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.

REFERENCES:

1. Bezpalko, O. V. (2019). *Sotsialna robota u hromadi: teoretychni zasady ta tekhnolohii* [Community social work: theoretical foundations and technologies]. Kyiv: Akademydav, 312. [in Ukrainian]

2. Vozniak, H., Savchuk, N., & Kaspshyshak, A. (2023). *Vymushena mihratsiia v umovakh viiny v Ukraini: instytutsiini problemy intehratsii do zhyttia v novykh hromadakh* [Forced migration during the war in Ukraine: institutional problems of integration into life in new communities]. *Rehionalna ekonomika [Regional Economy]*, 1, 45–54. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-5> [in Ukrainian]

3. Voitovska, A. I. (2024). *Proiektna diialnist u sotsialnii roboti* [Project activity in social work]. Uman: TsP Kompynt, 118. [in Ukrainian]

4. Zaveryko, N. V., Tymofiienko, K. I., & Yashyna, O. M. (2023). *Sotsialno-pedahohichna adaptatsiia vnutrishno peremishchenykh ta tymchasovo peremishchenykh ukrainskykh ditei* [Socio-pedagogical adaptation of internally displaced and temporarily displaced Ukrainian children]. *Teoriia i praktyka pedahohichnykh nauk [Theory and Practice of Pedagogical Sciences]*, 4, 111–117. doi: 10.26661/2786-5622-2023-4-16. [in Ukrainian]

5. Kapska, A. Y. (2020). *Sotsialna robota: teoriia i praktyka* [Social work: theory and practice]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury, 312. [in Ukrainian]

6. Kotukh, O. V. (2023). *Psykhologichne blahopoluchchia vnutrishno peremishchenoi osoby: adaptatsiia ta intehratsiia v novu hromadu* [Psychological well-being of an internally displaced person: adaptation and integration into a new community]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu [Scientific Bulletin of Kherson State University]*, 1, 56–61. doi: 10.32999/ksu2312-3206/2023-1-7. [in Ukrainian]

7. Kuzmich, T. (2020). *Sotsialna adaptatsiia vnutrishno peremishchenykh simei z ditmy* [Social adaptation of internally displaced families with children]. *Tradytsii ta novi naukovyi stratehii u Tsentralnii ta Skhidnii Yevropi [Traditions and new scientific strategies in Central and Eastern Europe]* (pp. 126–134). Lviv: Apriori. [in Ukrainian]

8. Nalyvaiko, L., & Minakova, Ye. (2022). *Problemy realizatsii povnovazhen orhaniv mistsevoho samovriaduvannia z pytan intehratsii vnutrishno peremishchenykh osib v umovakh detsentralizatsii vlady* [Problems of implementing local self-government powers on the integration of internally displaced persons under decentralization]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav [Scientific Bulletin of Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs]*, 1, 130–136. <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-1-130-136> [in Ukrainian]

9. Mykolaieva, V., & Ponomarova, V. (2023). *Sotsialna adaptatsiia VPO u terytorialnii hromadi za novym mistsem prozhyvannia v umovakh voiennoho stanu* [Social adaptation of IDPs in a territorial community at a new place of residence under martial law]. *Humanitas*, 1, 79–85. doi: 10.32782/humanitas/2023.1.11. [in Ukrainian]

10. Semyhina, T. V. (2020). *Suchasna sotsialna robota* [Modern social work]. Kyiv: Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu, 275. [in Ukrainian]

Дата першого надходження статті до видання: 19.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 05.05.2026